

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Бисерка Пенкова

относно конкурс за доцент по професионално направление 2.2. История и археология (Каменната пластика в културата на Средновековните Балкани), обявен в ДВ бр. 51 от 27.06.2017 г.

Единственият кандидат, който се е явил, е гл. ас. д-р Албена Миланова.

Кандидатът участва със следните трудове: една книга, 8 статии, публикувани в български и чужди научни списания и сборници, и 3 статии, които са под печат. Всички те напълно съответстват на заявената тема на конкурса, а именно проблемите на каменната пластика в един широк контекст. Въпросната проблематика като цяло е обект на научен интерес най-вече от страна на археолозите. От гледна точка на културната история и историята на изкуството доскоро тя почти не беше засягана. Не бива да забравяме обаче, че през последните години у нас се появиха ред изследвания на каменната пластика от Черноморието от по-ранната епоха – епохата на късната античност и ранната Византия. Те, заедно с изследванията на Албена Миланова, свидетелстват, че има сериозно раздвижване във въпросната научна област.

Както се разбира от заглавието, книгата „Българско средновековие в образи. Т. I. Зооморфна каменна пластика от VIII до XIV век”, излязла от печат през настоящата година, представлява първа част от мащабно проучване на българската средновековна образност. Монографията впечатлява с широкия времеви диапазон от седем века, които включват трите главни периода в средновековната българска история, всеки със своя собствена специфика и особености. Авторката успява да обхване разноликия материал от всеки период и да изведе най-съществените му характеристики, без да „потъне” в чисто археологическата фактология. Този своеобразен синтез на археологически, писмени извори и модерни методологически подходи гарантира на авторката убедителния научен резултат. На пръв поглед избраният дискурс – зооморфната

каменна пластика, като че ли предполага твърде тесен, ограничен поглед към българската средновековна визуална култура. Ерудицията и идейната свобода, с които Албена Миланова провежда изследването си, ѝ позволяват да изгради една своеобразна многопластова реконструкция на мястото и значението на животинските образи от каменната архитектурна пластика в цялостната историческа и духовна вселена на българското средновековие. Но паметниците и явленията не са видени от любимата десетилетия наред в нашата наука позиция на „самобитното” и „родното”, а в широк географски контекст, като аналозите са убедително аргументирани. Материалът от историческите български земи е разгледан като интегрална част от процесите и явленията в широкия средиземноморски ареал, между Изтока и Запада, в културно-историческата им динамика.

Неразделна част от монографията е Каталогът, който има самостоятелно значение. Представените над 40 артефакта заедно с над 120 аналогии, някои от които истински находки, са не само т. нар. „обект на изследването”, те образуват впечатляваща галерия от средновековни зооморфни образи, материализирани в камък, каквато не познаваме досега. Като добавим и респектиращата библиография, можем да кажем с увереност, че изданието ще служи като справочник и своеобразен учебник за всеки, който реши да се докосне до тази интригуваща проблематика.

Книгата на А. Миланова се явява резултат от дългогодишен интерес към темата. В приведените публикации се анализират познати и непознати произведения на средновековната пластика, повечето от които дискуссионни като атрибуция и датировка. Авторката има сериозен принос за изясняването в контекста на съвременната наука на артефакти като т. нар. старозагорски плочи или скулптурната декорация на самуиловата базилика на о. Св. Ахил. За мен не по-малко важни са публикациите, които поставят чисто методологически проблеми, възникващи при изучаването на каменната зооморфна пластика, намираща се на границата между т.нар. приложни и изящни изкуства, въпросите за орнамента и символната му натовареност, за политическите послания, които тази пластика

носи, и т. н. Албена Миланова е изследовател, който вижда и осмисля проблемите, а не само събира и описва отделни артефакти, и това е сигурен залог за реални научни резултати.

Представените за конкурса публикации ни убеждават, че интересът на авторката към въпросната тематична област започва още по време на нейната докторантура във Франция, посветена на проблемите на урбанистиката и селищната история по българските земи, главно от XI-XII в. Публикациите по тази тема са много и в реномирани издания, но спазвайки изискванията не се спирам върху тях.

Освен на проблемите на каменната пластика, през последните години Албена Миланова (заедно с М. Златков) отдели голямо внимание на изграждането на научната концепция и реализацията на голямата изложба, посветена на 1000-годишнината от смъртта на цар Самуил. На пръв поглед поредно „юбилейно мероприятие”, изложбата и след това изданието по нея показват на практика как историческата наука може да стане достъпна за по-широка публика, без да бъде профанизирана. Напротив, подготовката на изложбата става повод за Албена Миланова да събере и анализира фрагментите от каменната пластична украса на самуиловата базилика „Св. Ахил”, приютила неговите останки, в първо сериозно научно изследване. А широтата на познанията ѝ върху историята и културата на епохата на Самуил, като част от византийския цивилизационен модел, правят визуализацията на изложбата не само научно коректна, но и атрактивно познавателна.

Независимо от тематичната област, в която реализира научните си интереси, Албена Миланова винаги демонстрира отлично познаване на фактите, усет за проблемните полета, научна информираност в актуалната литература и не на последно място умение за културно и достъпно поднасяне на разглежданите тези. Тези си качества без съмнение тя развива и по време на работата върху докторската си теза в университета в Страсбург при един от водещите френски византолози, както и при няколкото си специализации в големи научни центрове в Париж, Атина и Фрибург.

Нагрупаните знания и опит в европейските университети, библиотеки и музеи позволяват на Албена Миланова да разработи множество лекционни курсове в различни специалности, които тя ръководи с ентузиазъм, заразяващ студентите, вече повече от 15 години.

Изследовател с широк кръг научни интереси и компетенции, А. Миланова е активен участник и в множество научни проекти както на ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев”, така и международни, повечето от които успешно финализирани.

Всичко казано дотук ми дава основание да заявя своето дълбоко убеждение, че със своята подготовка, научна продукция и преподавателска работа гл. ас. д-р Албена Миланова напълно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент” в СУ „Св. Климент Охридски”.

15.11.2017 г.

проф. д-р Бисерка Пенкова